

الغرفة الإسلامية للتجارة والتنمية
Islamic Chamber of Commerce and Development
Chambre Islamique de Commerce et de Développement

İLE İŞBİRLİĞİ İÇİNDE

İŞ DÜNYASI LİDERLERİ ZİRVESİ 2025

"Özel sektörün sürdürülebilir
kalkınma için stratejik bir
ortak olarak rolü"

PAZAR
2 KASIM 2025

İSTANBUL
Kongre Merkezi,
Beyazıt Salonu, B2 Katı, Türkiye

Stratejik Ortaklar

Girişimcilik Ortağı

Gençlik Ortağı

MAIDA NAZIR
Organization for Women's Economic Empowerment

IC-AC
ORGANISATION OF ISLAMIC COOPERATION
ARBITRATION CENTRE

SALEH KAPTEL SUSTAINABLE ENTREPRENEURSHIP
AND ENTERPRISE DEVELOPMENT ORGANIZATION

ICYF
ISLAMIC COOPERATION YOUTH FORUM
منتدى التعاون الإسلامي للشباب
FORUM DE LA JEUNESSE DE LA COOPERATION ISLAMIQUE

İletişim:
Bls@iccdglobal.com www.iccdglobal.com

YÖNETİCİ ÖZETİ

İş Dünyası Liderleri Zirvesi 2025, 2 Kasım 2025 tarihinde İstanbul Kongre Merkezi'nde gerçekleştirildi ve İslam dünyasının ekonomik gündeminin yeniden tanımlanmasında önemli bir anı işaret etti. "Özel sektörün sürdürülebilir kalkınma için stratejik bir ortak olarak rolü" teması altında, zirve, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üye devletlerinden ve diğer yerlerden bakanlar, politika karar vericileri, finansörler ve iş insanlarını bir araya getirerek kapsayıcı ve yenilikçi bir ekonomik büyüme yolunu çizdi. Zirve, özel sektörün yalnızca politikaların alıcısı değil, aynı zamanda ulusal kalkınmanın eş-kurucusu olduğunu, çeşitliliği, sürdürülebilirliği ve bölgesel entegrasyonu teşvik etmek için merkezi bir rol oynadığını vurguladı.

Dört ana segment aracılığıyla — açılış oturumu, iki tematik panel ve bir yüksek düzeyli kapanış siyasi diyalogu — katılımcılar, İİT içinde işbirliğini artırmak ve İslam dünyasını tutarlı bir küresel ekonomik blok olarak konumlandırmak için gerekli öncelikler ve mekanizmalar hakkında ortak bir anlayış geliştirdiler.

ZİRVENİN TEMEL SONUÇLARI

B57+ Ağı'nın Lansmanı

İİT'nin karar alıcıları ile özel sektör arasında sistematik bir işbirliğini kolaylaştırmak için tasarlanmış kalıcı bir ticaret platformu.

İİT Anlaşmalar Merkezi'nin Önerisi

Üye devletler arasındaki ticaret ve yatırım yasalarını uyumlu hale getirmek için tasarlanmış yasal bir mekanizma, yatırımcılar için riskleri azaltmayı hedefliyor.

Bölgesel İş Konseyleri

Güveni, koordinasyonu ve ortakları belirlemeyi artırmak için bölgesel iş konseyleri (örneğin, ASEAN-İİT İş Konseyi) kurulması.

Politika Yönergeleri

TPS-OIC'nin hızlandırılması, KOBİ'ler için İslami finans ve veri ve dijital ticaret yönetişimi çerçeveleri

Stratejik Öncelikler

Gençlerin ve kadınların liderliği, iklimle uyumlu büyüme ve geleceğin ekonomik alanlarında kapsayıcı katılım.

TAVSİYE EDİLEN EYLEM PLANI

KONULAR

İnovasyon & KOBİ'ler

Gençler ve Kadınlar

Sınır Ötesi Ticaret

Yönetim & Güven

ZORLUKLAR / SORUNLAR

AR-GE yatırımlarının sınırlılığı; finansmana erişim kısıtlamaları.

Liderlikteki alt temsil; kaynaklara eşitsiz erişim.

İİT içindeki ticaretin kullanılmayan potansiyeli; lojistik engeller.

Bürokratik verimsizlikler; düşük hukuki öngörülebilirlik

TAVSİYE EDİLEN EYLEMLER

İslami bankacılık aracılığıyla finansmanı genişletmek; inovasyon fonları ve mentorluk programları oluşturmak.

Hedeflenmiş programlar başlatmak, karma finansman ve dijital beceriler geliştirme ile desteklenmek.

Bölgesel iş konseyleri kurmak; ticari standartları ve gümrük prosedürlerini uyumlu hale getirmek.

Şeffaflığı artırmak; sözleşmelerin uygulanmasını sağlamak; siyasi istikrarı garanti etmek.

2025 İŞ LİDERLERİ ZİRVESİ'NİN AMAÇLARI

2025 İş Liderleri Zirvesi, İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) ekonomik işbirliğinde bir paradigma değişimini sağlamak amacıyla yapılandırılmış olup aşağıdaki stratejik hedefler doğrultusunda gerçekleştirilmiştir:

1. ÖZEL SEKTÖRÜN ROLÜNÜ YÜKSELTMEK:

Özel sektörü, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada stratejik bir ortak olarak konumlandırmak.

2. ZORLUKLARI VE ÇÖZÜMLERİ TANIMLAMAK:

İİT içindeki ticareti engelleyen düzenleyici, finansal ve lojistik engelleri aşmak.

3. UYGULANABİLİR POLİTİKALAR FORMÜLE ETMEK:

Özel sektörün önerilerini, İİT üye devletleri ve COMCEC için somut politika önerilerine dönüştürmek.

4. YÜKSEK DÜZEYDE İŞBİRLİĞİNİ TEŞVİK ETMEK:

İş insanları ve politika karar vericileri için yüksek düzeyde bir ağ oluşturma platformu sağlamak.

5. BAŞARILARI SERGİLEMEK:

İİT üye ülkelerinde kopyalanabilecek başarılı iş modellerini paylaşmak.

AÇILIŞ OTURUMU

Açılış oturumunda, özel sektörün kalkınmanın ortak mimarı olarak rolü vurgulanarak, koordineli politika, inovasyon ve yatırıma duyulan ihtiyaç üzerinde duruldu.

Sayın Abdullah Saleh Kamel

İslam Ticaret ve Kalkınma Odası (ICCD) Başkanı Sayın Abdullah Saleh Kamel, açılış konuşmasında, gelişmekte olan ekonomilerde özel sektörün dönüştürücü yolculuğuna değindi. Müslüman iş dünyasının tarihi rolünü vurgulayarak, özel sektör tarafından kurulan vakıfların ve kurumların uzun zamandır ilerlemenin itici gücü ve öğrenmenin yol göstericileri olduğunu belirtti. Özel sektörün çabalarını harekete geçirme, sektörler arası koordinasyonu teşvik etme ve hem kar amacı güden hem de kar amacı gütmeyen alanları birleştiren ortaklıklar kurma ihtiyacının altını çizdi.

Tartışmayı çerçevelemek için Sayın Kamel, katılımcıları İslam dünyasının ekonomik konumu ve potansiyeli üzerine düşünmeye davet eden bir dizi düşündürücü soru yöneltti. Bunlar arasında şunlar yer aldı:

- Günümüzün ekonomik manzarasını yeniden şekillendiren küresel birleşme, devralma ve şirket genişlemelerinde ne kadar payımız var?
- Dünyanın etkili araştırma kurumlarının ve bilgi endekslerinin kaçısı İslam dünyasından kaynaklanıyor?
- Geniş doğal kaynaklara ve genç, dinamik bir nüfusa sahip olmamıza rağmen, küresel ekonomik ve politika kararlarının şekillenmesinde ne kadar etkimiz var?

Sayın Rifat Hisarcıklıoğlu

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı, açılış konuşmasında İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üye ülkeleri arasında daha derin bir ekonomik entegrasyon çağrısında bulundu. İİT ülkelerinin yatırım kapasitesi ve finansal kaynaklarının, sanayi, turizm ve tarım gibi kilit sektörlerde Türkiye'nin üretim uzmanlığıyla birleştirilmesinin stratejik bir fırsat olduğunu vurguladı. Ayrıca, bölgesel ekonomik dayanıklılığı, rekabet gücünü ve ortak refahı güçlendirmek için İslam dünyasında ortak yatırımların ve işbirliklerinin önemini de sözlerine ekledi.

Sayın Taha Ayhan

İslam İşbirliği Teşkilatı Gençlik Forumu (İİT) Başkanı Sayın Taha Ayhan, gençleri İİT toplumunun en değerli kaynağı olarak nitelendirdi. İİT nüfusunun üçte ikisinin 30 yaşın altında olduğunu belirten Ayhan, iş dünyası liderlerini girişimcilik programları, beceri eğitimleri ve mentorluk girişimleri yoluyla gençlere doğrudan yatırım yapmaya çağırdı. Bu tür yatırımların sadece sosyal sorumluluk eylemleri değil, geleceğe hazır bir iş gücü oluşturmak, yeniliği teşvik etmek ve uzun vadeli ekonomik büyümeyi güvence altına almak için stratejik zorunluluklar olduğunu vurguladı.

Sayın Prof. Dr. Ömer Bolat

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanı Prof. Dr. Ömer Bolat, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ülkelerinin ihracat performansına, Türkiye'nin ihracat hedeflerine ve barış, sürdürülebilir kalkınma ve ortak bir İİT pazarının oluşturulmasına yönelik daha geniş vizyona genel bir bakış sundu. Bu hedeflere ulaşmada özel sektörün inovasyon ve üretim kapasitesinin merkezi rolünün altını çizen Bolat, şunları söyledi:

"Günümüz dünyasında sürdürülebilir kalkınmanın temeli, devletlerin uyguladığı politikalar ve direktiflerin yanı sıra özel sektörün inovasyon gücü, girişimcilik kapasitesi ve üretim gücüdür."

Sayın Dr. Sulaiman Al Jasser

Oturum, İslam Kalkınma Bankası (İSB) Grubu Başkanı Sayın Dr. Muhammed Süleyman El Ceser'in açılış konuşmasıyla daha da ivme kazandı. Dr. El Ceser, özel sektörün, İİT üye devletlerinde istihdam, inovasyon ve sosyal ilerlemenin ana motoru olduğunu, işlerin %90'ından fazlasını yarattığını ve katma değer büyük çoğunluğunu sağladığını vurguladı. Dr. El Ceser, hükümetlerin işletmeler için kurallar belirleme hakkı ve sorumluluğu olduğunu, ancak aynı zamanda bu çerçeveler içinde sorumlu bir şekilde faaliyet gösteren işletmeleri koruma ve destekleme yükümlülüğüne de sahip olduklarını vurguladı. Düzenleyici karmaşıklık ve yüksek finansman maliyetleri de dahil olmak üzere büyümenin önündeki temel engelleri belirledi ve İBB Grubu'nun özel sektör gelişimine olan bağlılığını vurgulayarak, 2025 yılının üçüncü çeyreğine kadar Grubun 24 milyar ABD dolarından fazla finansman ve sigorta teminatı sağladığını belirtti. Bunun, özel sektörün güçlendirilmesinin Bankanın beş yıllık stratejisinde öncelikli bir konu olmaya devam ettiğini yeniden teyit ettiğini vurguladı.

LANSMANI

B57+ İŞLETME

LİDERLER GRUBU

B57+ İş Liderleri Grubu, İslam Ticaret ve Kalkınma Odası (ICCD) tarafından İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) ekonomik ekosistemi içinde eylem odaklı işbirliğinin yeni bir çağını ilerletmek amacıyla başlatılan dönüştürücü bir girişimdir. Diyaloğun ötesine geçerek somut anlaşmalar yapmayı hedefleyen önde gelen bir platform olarak tasarlanan bu grup, üye devletler genelinde ekonomik potansiyeli ortaya çıkarmak için özel sektör ve politika yapımcıları ortak bir misyon etrafında bir araya getiriyor.

Bir konferanstan daha fazlası olan yıllık OIC İş Liderleri Zirvesi, bu vizyonun temel taşıdır; iş liderlerinin düzenleyici engelleri, finansman açıklarını ve pazar erişim zorluklarını belirlediği ve politika yapımcılar için pratik, uygulanabilir çözümler önermek üzere birlikte çalıştığı bir alandır.

Bu girişimin gerçek gücü, B57+'nın "artı"sında yatmaktadır. Bu, 57 OIC üye ülkesinin ötesine uzanan, önemli Müslüman nüfusa sahip üye olmayan devletlerden ortakları, yatırımcıları ve kurumları kucaklayan, ortak refah için gerçekten küresel bir ağ oluşturan stratejik ve kapsayıcı bir erişimi simgeliyor.

Girişimin başarısı, sonuçlandırılan anlaşmalar, şekillendirilen politikalar ve güçlendirilen ortaklıklarla tanımlanacaktır. Zirve, liderlerin zorlukları incelemek, stratejiler oluşturmak ve sürdürülebilir büyüme, kapsayıcı kalkınma ve sınır ötesi iş birliğini yönlendiren ortaklıklar kurmak için bir araya geldiği, teşhis ve çözüm odaklı bir forum görevi görmektedir.

Bu çabalar birlikte, İslam dünyası ve ötesi için yeni bir ortaklık, refah ve ortak kader çağı yaratmaya yönelik kolektif bir yol haritası ve taahhüt oluşturmaktadır.

Açılış oturumu, etkili kamu-özel sektör ortaklıklarına dayalı, ekonomik olarak bütünleşmiş ve müreffeh bir İslam dünyasının şekillendirilmesinde iş birliğinin, yeniliğin ve ortak bağlılığın önemini vurgulayarak sona erdi. B57+ Grubu'nun lansmanı, bu kolektif vizyonu ilerletmede politika yapımcılar ve özel sektör liderleri arasında devam eden diyalogu ve iş birliğini kolaylaştırmak için bir dönüm noktası girişimi olarak vurgulandı.

PANEL 1

ULUSAL KALKINMA VE EKONOMİK ÇEŞİTLENDİRMENİN TEMEL DİREĞİ OLARAK ÖZEL SEKTÖR

Oturumda, özel sektörün çeşitlendirme ve inovasyonun aktif bir itici gücü haline geldiği stratejik ortaklık modeline doğru, devlet bağımlılığından geçişin gerekliliği vurgulandı. Katılımcılar, güvene dayalı iş birliğinin ve destekleyici düzenleyici çerçevelerin ekonomik dönüşümün sağlanmasında kilit önem taşıdığı konusunda hemfikir oldular.

PANEL ÖNERİLERİ

KOBİ'lerin büyümesini teşvik edecek, yenilikçiliği ve ekonomik çeşitliliği artıracak hedefli destek programları geliştirin.

İslami finans çözümlerini, özel sektörün genişlemesini ve altyapı projelerini finanse etmek için ölçeklenebilir ve etik mekanizmalar olarak teşvik edin.

Şirketleri pratik beceri eğitim programlarına öncülük etmeye teşvik edin ve özel sektörü yetenek geliştirmenin temel bir unsuru olarak konumlandırın.

Reform girişimlerini birlikte tasarlamak ve izlemek için yapılandırılmış kamu-özel sektör politika diyalogu platformları oluşturun.

Sivil toplum kuruluşlarını ve sosyal girişimleri de içeren kamu-özel sektör iş birliği çerçevelerini teşvik edin ve özel sektör büyümesinin kamu yararı hedefleriyle uyumlu olmasını sağlayın.

Kamu ve özel sektörler arasında güven tesis etmek, anlamlı iş birliği ve politika etkisi için kritik önem taşımaktadır.

TARTIŞMA ÖZETLERİ

Sayın Ahmed Elsaid
Mısır Ulusal Bankası Baş
Yatırım Sorumlusu

"Bir şeyi düzeltmenin, sıfırdan başlamaktan daha zor olduğunu" vurgulayarak, KOBİ'lere yönelik kapsamlı desteği savundu; bu destek şunları içermelidir:

- o Tercihli faiz oranları ve vergi uygulamaları.
- o Mısır'ın başarılı Nil Girişimcileri girişimi gibi programlar aracılığıyla ücretsiz danışmanlık hizmetleri.
- o Arazilerde uzun vadeli imtiyazlar.
- o Tek tek müdahaleler yerine eksiksiz ekosistemler oluşturmak.

Sayın Ussal Şahbaz
Yönetici Ortak,
M&P İstanbul

Belirlenen kritik inovasyon açıkları:

- o Yerel ve küresel şirketler arasında sınırlı iş birliği.
- o Yeni fikirler büyük şirketler tarafından tehdit olarak algılanıyor.
- o Özellikle devlet kuruluşlarında yetersiz Ar-Ge harcamaları.
- o Yapay zeka ve iklim teknolojisi gibi sermaye yoğun sektörlerdeki inovasyon riskini azaltmak için Kamu-Özel Ortaklıkları (KÖO) önerildi.

**Bayan Natavan
Mammadova**
Genel Sekreter,
Maida Nazir Örgütü
Kadınların Ekonomik
Güçlendirilmesi için

Temel eğitim reformlarına vurgu yapıldı:

- o İş gücü geliştirme alanında "sömürgeci veya sosyalist zihniyetleri yeniden eğitmek" gerekiyor.
- o Tüm eğitim seviyelerinde girişimcilik becerilerini tanıtmak gerekiyor.
- o Sürdürülebilir iş modelleri olarak kâr amacı güden sosyal girişimleri teşvik etmek gerekiyor.
- o Özel sektörü kamu yararı için değişim ajanı olarak konumlandırmak gerekiyor.

PANEL 2

**SINIR ÖTESİ İŞ İMPARATORLUKLARI KURMAK:
BAŞARIYI ÖLÇEKLENDİRMEDE ALINAN DERSLER VE
ZORLUKLAR**

Panelistler, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) içinde ve dışında çokuluslu işletmeler kurma deneyimlerini paylaştılar ve uyumlu düzenlemeler, sermayeye erişim ve öngörülebilir yasal çerçeveleri kritik kolaylaştırıcılar olarak belirlediler. Ayrıca, özellikle helal endüstrileri, gıda, güzellik, madenler ve yenilenebilir enerji alanlarında İİT ve ASEAN ekonomilerini birbirine bağlama fırsatlarını da ele aldılar.

PANEL ÖNERİLERİ

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) içindeki ticaret potansiyeli, hükümetin kolaylaştırması ve hem hükümet hem de özel sektör aktörleri arasında uyumlu öncelik odaklarına sahip sınır ötesi ortaklıklar yoluyla ortaya çıkarılabilir.

İşbirliğini kurumsallaştırmak ve özel sektör ortaklıklarını hızlandırmak ve yeni pazarlarda stratejik ortakların belirlenmesini sağlamak amacıyla Bölgesel-İİT İş Konseyleri kurulmalıdır.

Özel sektör paydaşları arasında güveni, aşinalığı ve koordinasyonu teşvik etmek amacıyla İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) ve bölgesel İş Konseyleri oluşturun.

OIC içi iş genişlemesine yönelik hedefli araştırmalarla desteklenen, başarılı iş modellerinin franchise edilmesini ve çoğaltılmasını teşvik edin.

Diplomatik kanallar, özel sektörün genişlemesini ve bölgesel iş birliğini güçlendirmelidir.

Bu sonuçlar, özel sektör perspektiflerinin doğrudan uygulanabilir ekonomik reformlara yön vermesini sağlayacak şekilde, İslam İşbirliği Teşkilatı/Ticaret ve İşbirliği Konseyi Bakanlar Kurulu Toplantısı'na sunulacak politika önerilerine yansıtılmalıdır.

TARTIŞMA ÖZETLERİ

Dr. Gulden Turkcan
W20 Founding World
President

Özel sektörün hükümet platformlarıyla proaktif bir şekilde etkileşiminin nasıl fırsatlar yarattığı vurgulandı:

- Hükümet belgelerini analiz ederek W20 için bir fırsat keşfettik ve özel sektörün masada kendi yerini yaratabileceğini gösterdik.
- Hükümet ve işletmelerin ekonomik büyümeyi yönlendirmek için tek bir ekip olarak çalıştığı Endonezya Kurumsal Modeli'ni vurguladık.
- Sınır ötesi ticareti sorunsuz hale getirmek için İslam İşbirliği Teşkilatı üye devletleri genelinde tedarik zincirlerinde bağlantı oluşturmanın önemini vurguladık.

Sayın Faisal Al Kadi
Al-Kadi Ticaret ve Sanayi Şirketi
Genel Müdürü ve CEO'su

İşletmeleri büyütürken karşılaşılan ortak pratik zorluklar:

- Şirketlerin sınır ötesi genişlemede karşılaştığı gerçek zorlukları - düzenleyici engeller, kültürel farklılıklar ve pazar adaptasyonu - ayrıntılı olarak ele aldı.
- Daha hızlı büyüme yolu olarak, başarılı iş modellerinin bir İİT üye ülkesinden diğerine franchise yoluyla aktarılmasını savundu.
- AB gibi başarılı serbest ticaret bloklarını, İİT ülkelerinin daha derin ekonomik entegrasyon yoluyla neler başarabileceğine dair modeller olarak gösterdi.

Sayın Arsjad Rasjid
P.M., Kurucu ve Başkan
Sriwijaya Başkenti

Güven ve iş birliğinin temel rolünü vurguladı:

- Her şeyin, farklı İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ülkelerindeki iş ortakları arasında güven inşa etmekle başladığını vurguladı.
- İslam dünyasındaki çeşitli pazarlarda başarı için kültürel uyum yeteneğinin şart olduğunu vurguladı.
- Sınır ötesi fırsatların kilidini açmanın anahtarının stratejik iş birliği olduğunu vurguladı.
- Bu hedefe ulaşmak için B57+ altında İİT-ASEAN İş Konseyi gibi bölgesel bölümlerin oluşturulmasını önerdi.

Sayın Mikayil Yosifov
P.M., Kurucu ve Başkan
Sriwijaya Başkenti

Bir Başarı Örneği: Azerbaycan-Türkiye İşbirliğiyle SOCAR'ın Avrupa'daki Genişlemesi

Aşağıdakiler de dahil olmak üzere, sınır ötesi işbirliği için önemli sektörlerde henüz kullanılmamış önemli bir potansiyel tespit edilmiştir:

- Helal ekonomi.
- Gelişen elektrikli araç ekosistemi için kritik mineraller (nikel, bakır).
- İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) ve ASEAN pazarları arasında köprü kurmak için Şeriat uyumlu finansman kullanımı.

PANEL 3

POLİTİKA GÜNDEMİNİ BELİRLEMELERİ:
İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI ÜLKELERİNİN EKONOMİK GELECEĞİNİ ŞEKİLLENDİRMEK

Bu üst düzey panel, önceki tartışmaların sonuçlarını ileriye dönük bir politika gündemine dönüştürdü. Konuşmacılar, TPS OIC'nin başarılı bir şekilde uygulanmasının uyumlu ticaret düzenlemeleri, basitleştirilmiş gümrük prosedürleri ve geliştirilmiş yatırım koruması gerektirdiğini vurguladı. Politika koordinasyonu, dijital entegrasyon ve kolektif yatırım çerçeveleriyle desteklenen, OIC Ortak Pazarı'na ilişkin ortak bir vizyon ortaya çıktı.

PANEL ÖNERİLERİ

Yasaları basitleştirmek ve sözleşme uygulamasını güçlendirmek, yatırım süreçlerini daha öngörülebilir, verimli ve güvenli hale getirmek için şarttır.

İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Antlaşma Merkezi'nin kurulması, üye ülkelerin yasal çerçevelerde yol almalarına, uluslararası yükümlülükleri yorumlamalarına ve mevcut düzenleyici yapılar içinde sınır ötesi ticarete özel sektör katılımını sağlamalarına yardımcı olacaktır.

İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) üye devletleri, gelecekteki ekonomik fırsatları değerlendirmek ve korumak için derin deniz araştırmaları, uzay teknolojileri ve güvenli veri yönetimi de dahil olmak üzere gelişmekte olan büyüme alanlarına yönelik proaktif bir yaklaşım benimsemelidir.

Ekonomik dönüşüm, büyümeyi sürdürülebilirlik, inovasyon ve uzun vadeli dayanıklılıkla birleştirilerek istikrara, dijitalleşmeye ve karbonsuzlaştırmaya odaklanmalıdır.

İslami finans araçları, KOBİ'leri, altyapı geliştirme projelerini ve istihdam yaratan ve kapsayıcı kalkınmayı teşvik eden yeşil yatırımları desteklemek için kullanılmalıdır.

Özel sektörün güveninin ve sürdürülebilir yatırımlarının temel taşları güven, şeffaflık ve hukukun üstünlüğü olmalıdır.

TARTIŞMA ÖZETLERİ

**Sayın Mühendis
Adeeb Al Aama**
CEO, ITFC

ITFC'nin stratejik öncelikleri özetlenmiştir:

- Ekonomik faaliyetlerin istikrara kavuşturulması, dijitalleştirilmesi ve karbondan arındırılmasına vurgu yapıldı.
- İslami finansın kullanılması ve KOBİ'lerin güçlendirilmesinin öncelikli bir konu olduğu vurgulandı.
- Ekonomik kalkınmada gençlerin ve kadınların güçlendirilmesinin önemi vurgulandı.

Sayın Ahmer Bilal Soofi
İslam İşbirliği Teşkilatı
Mütevelli Heyeti Üyesi ve Eski
Pakistan Hukuk Bakanı.

Kritik yasal ve yönetim çerçevelerine değinildi:

- İşletmelerin karşı karşıya kaldığı ezici düzenleyici karmaşıklığı vurgulayarak, binlerce yasa ve anlaşma arasında gezinmenin zorluğuna dikkat çekti.
- Yasal çerçeveler konusunda pratik rehberlik sağlamak üzere bir İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Anlaşma Merkezi kurulmasını önerdi.
- Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesi gibi uluslararası kuruluşlarda İİT'nin katılımındaki stratejik boşlukları belirledi.
- Deniz kaynaklarını (deniz yatağı mineralleri) ve uzayı İİT'nin ekonomik genişlemesi için yeni sınırlar olarak gösterdi.
- Veri kontrolünün gelecekteki ticaretin temel itici gücü olacağını ve bu nedenle veri yönetiminin stratejik olarak kritik önem taşıdığını belirtti.
- Sözleşme kutsallığının yatırımcı güveni için temel olduğunu vurguladı.

Büyükelçi James Sharp
Birleşik Krallık'ın Hazar
Bölgesi eski Büyükelçisi

Başlıca ekonomik öncelikler ve politika yönelimleri özetlenmiştir:

- İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üyeleri arasında, kaynak zengini ülkelere kaynak fakiri ülkelere kadar uzanan ekonomik çeşitliliği kabul etti.
- Azerbaycan'ın turizm ve yenilenebilir enerjiye odaklanmasını örnek göstererek, ekonomik çeşitlendirmenin çok önemli olduğunu vurguladı.
- Devlet-özel sektör ilişkilerinin yeniden dengelenmesini, KOBİ büyümesinin desteklenmesini ve oligarşik kontrole karşı uyarıda bulunulmasını savundu.
- Temel politika temellerini belirledi: hukukun üstünlüğü, yolsuzlukla mücadele önlemleri, insan sermayesi geliştirme ve cinsiyet eşitliği.
- Özellikle yüksek doğurganlık oranına sahip ülkelerde genç işsizliği olmak üzere demografik zorlukların altını çizdi.
- İklim değişikliğinin İİT ekonomileri için hem bir zorluk hem de bir fırsat olduğuna işaret etti.
- Ticaretin kolaylaştırılması, Yeşil Fon aracılığıyla iklim adaptasyonu ve İslami finans geliştirme konularında İİT düzeyinde işbirliği önerdi.
- Orta Koridor girişimini, sınır ötesi altyapı ve düzenleyici işbirliğinin başarılı bir modeli olarak gösterdi.

ZİRVENİN KAPANIŞ KONUŞMASI

Ekselansları Sayın Yousef Khalawi

Genel Sekreter
İslam Ticaret ve
Kalkınma Odası - ICCD

S.E. M. Yousef Khalawi Genel Sekreter, İslam Ticaret ve Kalkınma Odası - ICCD ICCD Genel Sekreteri, İİT'nin büyük bir potansiyele sahip olduğunu ancak küresel markalar arasında hala yeterince temsil edilmediğini vurguladı. ICCD'nin ortak hedefleri somut sonuçlara dönüştürmek için kamu ve özel sektör arasında bir köprü kurma taahhüdünü yineledi.

GALA YEMEĞİ

Zirveye özel bir Gala Yemeği, TOBB'un himayesinde düzenlendi ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı S.E. Cevdet Yılmaz'ın özel katılımıyla gerçekleşti. Etkinlik, Türk ticaret odaları başkanları, İİT kurumları ve diplomatik misyon üyelerinin yüksek düzeyde katılımıyla gerçekleştirildi. Kısa tanıtımların ardından, tartışmalar ekonomi ve ticaret üzerine yoğunlaştı.

İLERİYE DÖNÜK ADIMLAR

Kamu-özel işbirliğini güçlendirmek:

Sürekli diyalog platformları ve ortak çalışma grupları oluşturmak.

İnsan sermayesini ve kapsayıcılığı teşvik etmek:

Genç ve kadın girişimcileri güçlendirmek için kapasite geliştirme ve mentorluk programları sunmak.

KOBİ'lerin büyümesini sağlamak:

İslami finansmanı, inovasyon fonlarını ve girişimciliği ölçeklendirmek için danışmanlık programlarını harekete geçirmek.

Yönetim ve yasal çerçeveleri iyileştirmek:

Ticaret ve yatırım yasalarını uyumlu hale getirmek ve uyuşmazlık çözüm sistemlerini güçlendirmek.

İİT içi ticareti geliştirmek:

TPS-İİT'yi hızlandırmak ve entegrasyonu teşvik etmek için bölgesel iş konseyleri kurmak.

Sorumluluk ve izleme:

Uygulama durumunu değerlendirmek için ICCD-COMCEC ortak izleme mekanizması oluşturmak.

ZİRVEDE ORTAYA ÇIKAN EK MEKANİZMALAR

B57+ AĞI:

İİT iş insanlarının, politika karar vericileriyle diyalog kurmasına ve gelişim gündemlerini şekillendirmesine olanak tanıyan kalıcı bir forum.

İİT ANLAŞMALAR MERKEZİ (ÖNERİLEN):

Üye devletler arasında yatırım, ticaret ve tahkim yasalarını uyumlu hale getirmek için bir mekanizma.

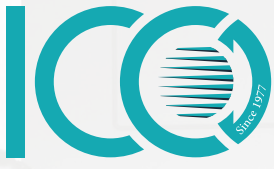
BÖLGESEL İŞ KONSEYLERİ:

Sektörler arası işbirliği ve ticaretin kolaylaştırılması için platformlar, ASEAN-İİT İş Konseyi gibi.

ICCD-COMCEC ORTAKLIK ÇERÇEVESİ:

Zirve sonuçlarının koordinasyonu ve izlenmesi için mekanizma.

الغرفة الإسلامية للتجارة والتنمية
Islamic Chamber of Commerce and Development
Chambre Islamique de Commerce et de Développement

İLE İŞBİRLİĞİ İÇİNDE

İŞ DÜNYASI LİDERLERİ ZİRVESİ 2025

"Özel sektörün sürdürülebilir
kalkınma için stratejik bir
ortak olarak rolü"

PAZAR
2 KASIM 2025

İSTANBUL
Kongre Merkezi,
Beyazıt Salonu, B2 Katı, Türkiye

Stratejik Ortaklar

Girişimcilik Ortağı

Gençlik Ortağı

MAIDA NAZIR
Organization for Women's Economic Empowerment

IC-AC
ORGANISATION OF ISLAMIC COOPERATION
ARBITRATION CENTRE

SALEH KAPTEL SUSTAINABLE ENTREPRENEURSHIP
AND ENTERPRISE DEVELOPMENT ORGANIZATION

ICYF
ISLAMIC COOPERATION YOUTH FORUM
منتدى التعاون الإسلامي للشباب
FORUM DE LA JEUNESSE DE LA COOPERATION ISLAMIQUE

İletişim:
Bls@iccdglobal.com www.iccdglobal.com

